

שיעור הכנה להושענא רבא ושמחת תורה

מאת הגה"ח
רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

נמסר בחג הסוכות תשפ"ו
בבית המדרש ארי שבחבורה

תיקון פגם הלבנה על ידי ההתבטלות לרבש"ע ביום הושענא רבה
מהות יום הושענא רבה להשפיע על המקומות הנמוכים יותר
מלכותו של דוד המלך מתבטאת במידת התבטלותו לרבש"ע
החליל של ניסוך המים ועוצמת אהבת ה' לעם ישראל
כוח הערבה בדורות הנמוכים מביא להתגלות היחוד ביום שמיני עצרת
סיום והעלאת ירח האיתנים בגילוי הקשר והיחוד ביום שמיני

יו"ל חג הסוכות תשפ"ו

לקבלת האימיל השבועי בדוא"ל

עם כלל השיעורים שנמסרים מדי שבוע: שיחות
לפרשת שבוע | סדרות השיעורים | שיעורי הכנה
לקראת מועדים | גליונות השבוע בספה"ק : תורת
המגיד, פרי הארץ, אור המאיר

ולכל שאלה / הערה על השיעורים ולענייני הפצה
ו/או לשאלות נוספות אל מו' חנה"ח רא"מ אלתר
שליט"א בחסידות ודרכי העבודה, ניתן לשלוח
לכתובת המערכת

מבין 'תורת א"ם'

tam522511@gmail.com

או בפקס - 077-3181588

עימוד ועיצוב:

"יאנודו"

05331.05646

תוכן הענינים

ב	תיקון פגם הלבנה על ידי ההתבטלות לרבש"ע ביום הושענא רבה
ב	ההבנה ליום טוב מחוזה חלק ממנו
ב	התגלות פנימיות ימי הושענא רבה ושמיני עצרת לקראת הגאולה העתידה
ב	שנת חמה וקביעות יום הכיפורים והושענא רבה
ג	עבודת בני ישראל לתקן את מעוט הירח
ד	כוח היצר ועבודת התשובה נרמזו במיעוט הירח
ד	אריכות התיקון הרוחני מוחמת פגם הלבנה
ה	התבוננות באור הלבנה בליל הושענא רבה
ה	מחות יום הושענא רבה להשפיע על המקומות הנמוכים יותר
ה	הושענא רבה כהשלמה לראש השנה
ו	השפעת הקדושה על כל פרטי הבריאה ביום הושענא רבה
ו	עבודתם של אדם נח ואברהם בימי ראש השנה יום הכיפורים והושענא רבה
ז	הארת חשבת העולם הזה באור הקדושה - בתפילת הושענא רבה
ח	מלכותו של דוד המלך מתבטאת במידת התבטלותו לרבש"ע
ח	מלכותו של דוד המלך ויום הושענא רבה
ח	מידת ההתבטלות וההשתוקקות של דוד המלך
ח	הערבות השפלות ותיקון פגם הירח בתחושת ההתבטלות לרבש"ע
ט	החליל של ניסוך המים ועוצמת אהבת ה' לעם ישראל
ט	הכנת ה'שיתין' שבמזבח על ידי דוד המלך
י	ניסוך המים מורה על פעולת עבודת בני ישראל בחלל הבריאה
י	העמידה נגד כוח היצר הרע על ידי התבטלות מוחלטת לרבש"ע
יא	לרבש"ע חשוב הקשר שלנו עימו יותר מכל דבר אחר
יב	עוצם האיחוד והחיבור שלנו עם הרבש"ע המתגלה בשמיני עצרת
יב	גילוי אהבת הרבש"ע לכל יהודי ביום שמחת תורה
יג	כוח הערבה בדורות הנמוכים מביא להתגלות היחוד ביום שמיני עצרת
יג	בכוח ההתבטלות ביום הושענא רבה זוכים לגילוי הקשר לרבש"ע בשמיני עצרת
יג	שייכות ענין הושענא רבה לדורות הנמוכים והשפלים יותר
יד	על ידי ההתבטלות לרבש"ע זוכים לקבל את התורה עד מקומו הנמוך
יד	ערבה מורה על הנחת רוח של הרבש"ע גם מאנשים נמוכים ושפלים
טו	סיום והעלאת ירח האיתנים בגילוי הקשר והיחוד ביום שמיני עצרת
טו	בשמיני עצרת אנו נקיים מטומאת אומות העולם וראויים להתייחד עם הרבש"ע
טו	הקב"ה מייחס את מעשה המצות אלינו ואנו מחזירים הכול אליו
טז	העלאת עבודת ירח האיתנים לרבש"ע ביום שמיני עצרת
יז	גילוי רצון ה' כפי עומק היחוד והקשר
יח	גדול יום הגשמים - מעלת יום שמיני עצרת

עבודת ההתבטלות בהושענא רבה מביאה לגילוי עוצם היחוד בשמיני עצרת

תיקון פגם חלבנה על ידי ההתבטלות לרבש"ע ביום הושענא רבה

הראשונים רואים שיש ביום הושענא רבה תוכן מיוחד ומנהגים שונים משאר ימי חג הסוכות, ובדברי המשנה מוזכר יום הושענא רבה בשם 'אותו היום' (סוכה מה). וכבר ביארנו במקום אחר את המשמעות שבלשון נסתר בכינוי 'אותו היום'. וכל ההתייחסות ליום הושענא רבה כיום נעלה ומרומם מעל שאר ימי חג הסוכות – הולך ומתחזק במשך הדורות כי ככל שהדורות יורדים ומתקדמים לקראת הגאולה הקרובה, מתחזק ענין יום הושענא רבה ביתר שאת. ולפי פנימיות הדברים הרי שכך באמת צריך להיות – שכל ויתקברו אל הגאולה העתידה תתגלה ותתחזק השפעת יום הושענא רבה יותר ויותר.

שנת חמה וקביעות יום הכיפורים והושענא רבה

בענין מנין ימות השנה – איתא בגמרא (סוכה טז.) שאנו מונים לפי שנת לבנה ולא למנין שנת חמה, כאשר 'שנת חמה' יתירה על שנת לבנה קרוב לאחד עשר יום (ערכך טז.). ויש להקשות לפי זה – מדוע בכמה מקומות בדברי חז"ל אנו מוצאים כי השנה האמיתית היא שנת חמה של שס"ה ימים, כגון מה שאמרו חז"ל (מסכת כג.) שימות השנה הם שס"ה כנגד

החבנה ליום טוב מהווה חלק ממנו

ענין ההכנה לכל יום טוב הוא ממש חלק מעצמיות היום טוב כמו שמבואר בגמרא שיום טוב מכין לחברו (ע"י צ"ח יז.), וכן צרכי סעודת יום טוב דורשים הכנה מבעוד יום (צ"ח צ.), וכל מהותם של הימים טובים היא בכדי להכין אותנו לזמן העתיד לבוא 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד' על כן גם כשעוסקים עדיין עם יו"ט של סוכות ושרויים בתוכו, יש מקום וצורך להתכונן כראוי להושענא רבה ושמיני עצרת.

התגלות פנימיות ימי הושענא רבה ושמיני עצרת לקראת הגאולה העתידה

הימים האחרונים של חג הסוכות שהם הושענא רבה ושמיני עצרת, הם ימים נעלמים ונסתרים מאוד, כי בתורה לא נאמר בפירוש מהו עניינם ומה תוכן מהות הימים הללו, ולגבי שמיני עצרת יש התייחסות בתורה שהוא יום טוב ואסור בעשיית מלאכה וכו', אבל לא מבואר מה הטעם והסיבה ליום טוב זה. ולעומתו יום הושענא רבה הוא יותר נסתר, כי אין שום התייחסות בתורה כלפיו, ורק בדברי

יראנו נפלאות תורתו. עולה מדבריו כי אין אנו מתייחסים רק לשנת הלבנה אלא גם לשנת חמה, ושנת חמה יש לה חלק מרכזי יותר – שהיא הגורם לקביעת ימי ראש השנה, יום הכיפורים, והושענא רבה.

עבודת בני ישראל לתקן את מיעוט הירח

ובביאור הענין נראה לומר כי הרי הקב"ה מיעט את הירח כמבואר בגמרא (פולין ס:): מפני שאמרה 'אין שני מלכים משמשים בכתר אחד', ואנו בני ישראל נמשלים לירח על כן יש לנו שייכות עם ענין מיעוט הירח (מדע רב שמות טו, כו), ומיעוט הירח אינו רק בכך שאור הלבנה מועט יותר מאור החמה ואינו מסלק את חשכת הלילה לגמרי, אלא גם העובדה ששנת הלבנה קצרה משנת חמה נכללת במיעוט הירח, וכמו שכתבו החתם סופר (דרשות, דרוש ל' טז ק"ו ע"ג), והשל"ה (תורה שבעל פה שמות סימן א') לבאר בטעם הדבר שכתבו בספרי הקדמונים שבשנה מעוברת יש לנהוג את תענית שובבי"ם יותר מכל שנה – מכיון שבשנה מעוברת מתגלה החיסרון של שנת הלבנה מול שנת חמה, כיון שטעם לעיבור השנה הוא מפני ההבדל שיש בין שנת חמה לשנת לבנה, על כן מתעורר הצורך לתקן את פגם הלבנה, ואנו צריכים להתענות ולתקן את חיסרון הלבנה, וכוח התיקון של בני ישראל לתקן את פגם הלבנה נרמז בכוח עיבור השנה שניתן לעם ישראל.

שס"ה מצוות לא תעשה שבתורה. וכן דברי הגמרא (נדרים לב) ש'השטן' עולה בגימטריא שס"ד כמנין ימות השנה חסר יום אחד – מכיון שביום הכיפורים אין לשטן רשות לקטרג. וכן הגמרא (כרימות ו): אומרת שבקטורת היה שס"ה מנים כנגד שס"ה ימות החמה. ועוד מביאה הגמרא (יומא סה:) את שיטת רבי ששנה תמימה היא שס"ה ימים.

הרי שנראה מכל מקורות אלו שהשנה האמיתית היא שס"ה ימים כמנין שנת חמה וכיצד עולים הדברים בקנה אחד עם כך שאנו מונים לשנת לבנה (וכן פסק גרמ"ס סה' קידוש הסוד פ"א ה"א). וליישב הדבר יש לומר על פי מה שכתב הלבוש (א"ח סימן תרס"ד סק"א), שההפרש האמיתי בין שנת לבנה לשנת חמה הוא עשרה ימים וכ"א שעות ור"ד חלקים שהם כמעט י"א ימים, ואם כן בשנה הראשונה במחזור השנים – כאשר מסתיימת שנת הלבנה ומגיע שוב ראש השנה לפי חשבון ימות הלבנה, עולה שרק ביום הכיפורים של שנת הלבנה הוא ראש השנה של שנת החמה החדשה, ובשנה שלאחריו שכבר נחסר משנת הלבנה עוד קרוב ל"א ימים, נופל ראש השנה של שנת החמה השלישי ביום הושענא רבה, ובשנה שלאחריה עושים שנה מעוברת וחוזר החשבון לפי הסדר הזה, וזה הסוד של יום הכיפורים והושענא רבה, ומסיים דבריו 'זה נראה לי טעם ברור בסודות התורה, ה' יתברך

ובכן מבאר הצ"ח את מאמר חז"ל 'הביאו עלי קרבן' וכו' שכביכול הרבש"ע אומר לעם ישראל שנוטל על עצמו את האחריות לכך שברא את היצר והכניס אותו לעבודה קשה במלחמה נגדו ובכך יש פתחון פה לעם ישראל, ובדרך זו מבאר הצ"ח את טעם השופר, עיי"ש. ומעין זה כבר כתב 'רבנו בחיי' (נמדר כה, טו) בביאור המאמר 'הביאו עלי קרבן' וכו' שיש בכך פתחון פה לבעלי תשובה, כי כמו שהקב"ה התפייס עם הלבנה כך גם ימחול רבש"ע לנו על כל חטאתנו שאנו מרצים ומפייסים אותו עליהם ומבקשים את סליחתו, וההתבוננות בזה נותנת כוח לחזור בתשובה.

אריכות התיקון הרוחני מחמת פגם הלבנה

יש להוסיף ולבאר את דברי הלבוש שכתב שבפנימיות יום הכיפורים מונח הכוח הרוחני של ראש השנה משנה שעברה, ובהושענא רבה יש בפנימיות את ראש השנה של לפני שנתיים, על פי דברי האר"י ז"ל (שער הכוונות ט) שכתב כי קודם חטא אדם הראשון היה צריך להיות התיקון הרוחני של חודש תשרי ביום אחד, אלא שאחרי החטא נמשך הדבר באריכות מראש השנה עד שמיני עצרת שהם כ"א ימים - במקום יום אחד ככתחילה.

וכן הדבר בכל עניני עבודת ה' כי קודם חטא אדם הראשון היה כוח הדעת של האדם חזק ביותר, ואילו היינו חיים היום עם דעת מרוממת כזו - הרי שגם תינוק קטן היה רואה

הרי שמיעוט הלבנה מתבטא גם בכך ששנת הלבנה קצרה יותר משנת חמה, וכתב ה'דברי חיים' מצאנו (פרשת תזריע) שלעתיד לבוא לא יהיה צורך לעבר את השנה מכיון ששנת הלבנה תהיה שווה לשנת חמה, כי אז יהיה אור הלבנה כאור החמה ונכלל בזה שאורך השנה יהיה שווה לשנת החמה, והבריאה תגיע לדרגת השלמות.

כוח היצר ועבודת התשובה נרמזו במיעוט הירח

איתא בגמרא (סולין ט:) 'אמר הקב"ה הביאו עלי קרבן שמיעטתי את הירח', ובדרושי הצ"ח (דיוקן י"ב אות יט) מבאר את פנימיות מאמר זה - שהרי בטבע העולם היה צריך להיות שנשמת ישראל תזרח ותאיר כאור החמה וכשמש בצהרים על כל העולם כולו לגלות בו את האור האלוקי המסתתר בקרבו, וטעם הדבר מדוע אין זה כך הוא מפני מיעוט הירח שבכך גם נתמעט כוחם של ישראל, כי עם ישראל נקראו על שם הירח וכאשר נתמעט הירח מתבטא הדבר אצל בני ישראל במציאות שבה נמצא עם ישראל בעולם ואין הדבר משפיע על כל הבריאה כולה לגלות בה את האור האלוקי, ועל כן אמרו חז"ל 'אמר הקב"ה ללבנה שהצדיקים ייקראו על שמך מפני שממעטים עצמם בפני היצר' (ילקוט שמעוני נחלת אה, טז), הרי שמיעוט הירח מתבטא אצל עם ישראל בעבודת היצר שצריכים למעט עצמם לפניו.

שעברה, ובהושענא רבה נמצאים עניינים הקשורים עדיין לראש השנה וליום הכיפורים, משום שהענין הפנימי מתפשט יותר משנה אחת, וזהו עומק דברי הלבוש שמכיון שנתמעטה הלבנה הוצרך התיקון הרוחני של ראש השנה להתפשט על פני שלוש שנים.

התבוננות באור הלבנה בליל הושענא רבה

ויתכן שזהו טעם הדבר למנהג המוזכר בדברי הראשונים (רמב"ן נמדנר יד, ט) שבליל הושענא רבה היו יוצאים לראות את הצל באור הלבנה, ומי שאינו רואה את הצל שלו באור הלבנה - סימן לכך שלא ישלים שנתו (והנל דנריו דנרמ"א ז"ל סימן תרס"ד ס"ה, אלא שכתב שטוב יותר שלא לזקוק ולקיים 'ממס מיה עס ה' אלוקיך'), ובפשטות נראה תמוה הדבר מה השייכות של הלבנה לליל הושענא רבה ומדוע יש לראות את הצל באור הלבנה דוקא, ולפי המתבאר לעיל יש לומר כי מכיון שבהושענא רבה מסתיימת העבודה הפנימית של ראש השנה דאשתקד, על כן כל מי שקשור אל הלבנה וגורם בעבודתו את תיקונה זורח עליו אור הלבנה, ומי שכבר סיים את תפקידו והושלמה עבודתו - ניכר הדבר בחיסרון האור מעל ראשו.

את הרבש"ע בכל פעולות העולם הזה הגשמיות, כי מכיון שבעוד האדם עדיין קטן כבר יש לו דעה ברורה וחזקה, הרי שההתבוננות במעשה בראשית תביא לידי התפעלות הנפש וחיזוק האמונה ברבש"ע, ומכיון שאין לנו היום דעת ברורה וחזקה כל כך על כן בגיל קטן אין אנו מתפעלים ומתבוננים במעשי הבריאה לראות בהם את הרבש"ע, וכאשר אנו גדלים ומקבלים את ה'דעת' הראויה כבר אין אנו מתפעלים מפעולות הבריאה כיון שאנו רגילים אליהם.

והדבר דומה לשקיעת החמה הנעשית בשלבים ולא בבת אחת, כאשר בזמן שבנתיים יש זמן שאינו לא יום לילה אלא מעורב משיהם יחדיו, כך גם התבוננות הנמשכת על פני זמן ארוך יותר משפיעה פחות על נפש האדם. וכן בענין התיקון הפנימי של ראש השנה, קודם חטא האדם הראשון היה הדבר אמור להימשך יום אחד, שבו היינו יכולים להתעלות בבת אחת עד לדרגת 'אתה הראת לדעת' של שמיני עצרת, ואחרי החטא שכל הבריאה נסוגה אחור - נדרשים כ"א ימים בכדי להגיע אל התיקון הנרצה ולהכרה האמיתית של 'אתה הראת לדעת'. ומשום כך בשנת לבנה יש עדיין ביום הכיפורים חלקים מראש השנה של שנה

מהות יום הושענא רבה להשפיע על המקומות הנמוכים יותר

בדרך רמז - כי משום כך התורה קראה לראש השנה 'יום תרועה' (נמדנר כט, 6) כיון שהוא יום שבור ומחולק לשלושה חלקים כאשר חלק

הושענא רבה כהשלמה לראש השנה לפי מה שביארנו כי עבודת ראש השנה מתחלקת לשלושה חלקים, יש לומר

השנה ויום הכיפורים עם הושענא רבה כאחד היה בכך עבודה שלימה, אבל מכיון שמחטא אדם הראשון אין אנו יכולים לעסוק בריבוי עניינים רוחניים בבת אחת - כמו שנתבאר לעיל, על כן נמשך הדבר מראש השנה שהוא יום ההמלכה, עד יום הכיפורים והושענא רבה, שבאריכות הזמן אנו יכולים לפעול את כל העניינים הללו בקרבנו ולהשפיע על הבריאה כולה.

עבודתם של אדם נח ואברהם בימי ראש השנה יום הכיפורים והושענא רבה

בספר המנהגים (מנהג של סוכות תשס"ה ע"ו) הביא את דברי המדרש: 'אמר הקב"ה לאברהם אני יחיד ואתה יחיד אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עונותיהם זהו הושענא רבה'. ומבאר ספר המנהגים ככוונת הדברים כי הקב"ה נקרא בשם אהי"ה שהוא בגמטריא כ"א, ואברהם אבינו היה דור עשרים ואחד מאדם הראשון, כי 'עשרה דורות מאדם עד נח' ו'עשרה דורות מנח עד אברהם' נמצא אם כן שאברהם אבינו היה דור עשרים ואחד מבריאת העולם, על כן נתן לו הקב"ה את יום הושענא רבה שהוא חל בכ"א תשרי. ומסיים המדרש - 'אמר לו הקב"ה לאברהם אם אין כפרה לבניך בראש השנה יהיה ביום הכיפורים ואם לאו יהיה בהושענא רבה, וזה אחדותו של שמי וזהו הושענא רבה' עכ"ד.

אחד נתקן בראש השנה והשאר ביום הכיפורים ובשמיני עצרת בשנים שאחר כך, וכבר בדברי הפוסקים מוזכר הקשר של יום הכיפורים לתקיעת שופר - בכך שנהגו לתקוע במוצאי יום הכיפורים (שגלי הלקט סימן ע"ג), וכן ביום הושענא רבה מוזכר בדברי הפוסקים שיש שנהגו לתקוע ביום זה (סדק ה"ס, סדק י"ס ה"שע"א ר"ה), מפני שימים אלו הם ימי השלמה לעבודת ראש השנה משנים קודמות. וכאשר האדם נכנס לעבודת הושענא רבה עם הסתכלות של השלמת עבודת ראש השנה ויום הכיפורים, יוכל להגיע ליום שמיני עצרת ממקום גבוה יותר ופנימי יותר.

השפעת הקדושה על כל פרטי הבריאה ביום הושענא רבה

ובביאור הדברים על דרך עבודה יש לומר, שהרי ראש השנה הוא יום ההמלכה שבו ממליכים את הקב"ה, וביום הכיפורים העבודה היא להתרומם ולהתנתק מענייני העולם הזה, ועל כן עוסקים אז רק בחלק הרוחני של הבריאה ומבקשים סליחה מחילה וכפרה, ומתקשרים בקשר אמיץ וחזק עם הרבש"ע ללא שום מקום לדברים הגשמיים. ולעומת זה יום הושענא רבה הוא להיפך ממש מיום הכיפורים, כי בתפילות הושענא רבה אנו מבקשים על כל פרט ופרט בבריאה - 'הושע נא ילק מחסיל' וכו' ומכניסים את הבורא אל תוך כל פרטי הבריאה, ואם היתה אפשרות לשלב את ראש

הבהמיות שבאדם שיתעדנו ויקבלו את ההארה הראויה להם מהרבש"ע, ובכך מתבטא כוחו של אברהם אבינו ביום הושענא רבה, שבו אנו מתעסקים להעלות את חלקי הבריאה לדרגה רוחנית יותר.

הארת חשכת העולם הזה באור הקדושה – בתפילת הושענא רבה

בדרך זו ניתן להבין מדוע בתפילת הושענא רבה משלבים בפסוקי דזמרה גם חלקים מתפילת יום טוב, ויש מנהגים שונים בדבר כיצד להתייחס לתפילת הושענא רבה אם כתפילת יום טוב או כתפילת חול המועד. ולכאורה אינו מובן מדוע מערבים ומשלבים יחדיו תפילת יום טוב עם תפילת חול המועד, אלא זו נקודת העבודה בהושענא רבה – להשלים את ראש השנה ויום הכיפורים, על כן אנו צריכים לתת מקום לחלק היום טוב שבו כיון שהוא יום מרומם כיום הכיפורים וראש השנה, אבל אי אפשר לתת לו רק יחס של קודש, כי התפקיד של הושענא רבה בהשלמת עבודת יום הכיפורים הוא בכך שנותנים מקום לענייני החולין ומעלים אותם לדרגה רוחנית נעלית יותר, ובדומה לאור הלבנה שמאיר בלילה ואינו מבטל לגמרי את חשכת הלילה, כך גם העבודה שלנו כדוגמת הירח צריכה להיות בדרך זו, שנותנים מקום לגשמיות ולענייני העולם הזה שנמשל ללילה (פסחים ז), אבל מרוממים אותם למקום רוחני יותר.

מתבאר מדבריו שיום ראש השנה קשור לענייניו של אדם הראשון שהוא היה ראשית ותחילת הבריאה, כמו שאנו אומרים בראש השנה – 'זה היום תחילת מעשיך זיכרון ליום ראשון'. וכעבור עשרה ימים חל יום הכיפורים שהוא כנגד נח שהיה דור עשירי מבריאת העולם ונכנס לתיבה בזמן המבול, וכך היא גם העבודה ביום הכיפורים להתנתק מכל ענייני העולם – מאכילה ושתייה וכו' ולהתעלות לדביקות עם הבורא, כדוגמת נח שנכנס לתיבה בזמן שכל היקום נמחה ונמחק מעל פני האדמה, 'וישאר אך נח' – להשאר עם ההתעלות והדביקות בבורא. ואילו יום הושענא רבה הוא יומו של אברהם אבינו שהייתה עבודתו לגלות לכל באי עולם כי יש מנהיג לבירה, ואברהם אבינו היה מתעסק עם כל הערבים והכנענים לגלות ולהאיר את עיניהם להאמין במי שאמר והיה העולם, ובכך הכניס אברהם אבינו את האור האלוקי לכל מקום בעולם.

כמו כן גם בהושענא רבה אנו מתפללים על כל העניינים הגשמיים ומזכירים אותם בהושענות, על מנת שיתעלו כל פרטי הבריאה למקום רוחני יותר ויתגלה בהם מציאות הבורא באופן הראוי, כי כשמבקשים 'הושענא עדרים מדלות' ו'הושענא אדם ובהמה' וכו', אין מתפללים רק על הצלחה גשמית ותו לא, אלא מבקשים על דעת אלוקית שתתגלה בפרטי הבריאה הגשמיים ביותר, ועל חלקי

מלכותו של דוד המלך מתבטאת במידת התבטלותו לרבש"ע

מלכותו של דוד המלך ויום הושענא רבה

ויש להוסיף על דבריו שגם הערבות וגם חלוקי האבנים נקראים על שם ה'נחל' כי לכתחילה יש לקחת ערבות נחל דוקא (טור א"ח סימן פ"א), וביאור הדבר הוא על פי מה שכתבו הספרים (מאור עינים מולדות עה"פ ויצאו ענדי ימק וכו' ונעוד ספרים) ש'נחל' הוא ראשי תיבות 'נפשו חיתתה לה' (פסלים ג, כ), כי המהות של הערבות מבטאת את האפסיות של האדם ואת העובדה שאין לו משל עצמו כלום אלא כל כולו תלוי במתנת ה' עליו מלמעלה. וכן הייתה דרכו של דוד המלך במלחמתו נגד גלית, כי גם כאשר שאל המלך הביא לו ללבוש את השריון שלו קודם שירידתו למלחמה, ובדרך נס התאים השריון למידת גופו של דוד (ילקוט שמעוני רמז ק"ו), עם כל זה סירב דוד המלך ללבוש את השריון אלא הלך להילחם נגד גלית הפלישתי בחמישה חלוקי נחל בלבד, כיון שדוד המלך הרגיש שאם הוא ילבש את השריון הרי שיחסר לו בתחושה של 'נפשו חיתתה לה' ובהתבטלות המוחלטת להנהגת הבורא.

הערבות השפלות ותיקון פגם הירח בתחושת ההתבטלות לרבש"ע

מכיון שמידתו של דוד המלך הייתה מידת ההתבטלות לרבש"ע, על כן ביום הושענא רבה שהוא יומו של דוד המלך שבו אנו עוסקים בתיקון הירח – המורה על ענין זה של מידת ההתבטלות, אנו נוטלים בידנו את הערבות שעניינם הוא תחושת הריקנות

האושפיזא של יום הושענא רבה הוא דוד המלך שאף הוא קשור לעניין הלבנה, כמו שמובא בגמרא (ראש השנה כה). שכאשר רצו לרמוז על חידוש מולד הלבנה אמרו 'דוד המלך חי וקיים', ובזוהר מבורא שדוד המלך חי בהרגשה תמידית שאין המלכות שלו אלא כמו הירח ש'לית ליה מגרמיה כלום' (זוהר ח"ג דף ע"ג) ואין לו משל עצמו שום דבר, כך גם דוד המלך חי ופעל בדרך זו על כן הייתה מידתו כמידת הירח ועל כן יום האושפיזא שלו הוא בהושענא רבה.

מידת ההתבטלות וההשתוקקות של דוד המלך

אחת ממלחמותיו של דוד המלך הייתה נגד גלית הפלישתי שחירף וגידף מערכות אלוקים חיים (שמואל א י, טו) וביטל את ישראל מקריאת שמע וקבלת עול מלכות שמים במשך ארבעים יום (סוטה מב), כי הקליפה של גלית נלחמה נגד קבלת עול מלכות שמים והסתירה על כבוד ה' שלא יתגלה בבריאה, ובמלחמה נגדו ירד דוד אל הנחל ולקח משם 'חמישה חלוקי אבנים' ובהם ניצח את גלית הפלישתי (שם, מ). וכתב הרמח"ל שחמשת בדי ערבות שאנו נוטלים ביום הושענא רבה הם כנגד אותם חמשה חלוקי אבני נחל (קיצור הכוונות לרמח"ל, סוד הסוד הלול ומיניו).

עלים, אבל מעיקר הדין ככל שהערכה יותר עלובה ושפלה, הדבר מורה יותר על אפסיות האדם ועל כך שאנו תלויים אך ורק בהשפעתו של הרבש"ע עלינו ולולי זה אין בנו כלום, וככל שהאדם מגיע ל'יום ערבה' עם הפנמת הדבר שהוא אינו שווה כלום באמת אלא תלוי אך ורק בשפע האלוקי עליו, כך יהיה לו יותר קשר ושייכות ליום הושענא רבה.²

העצמית וההבנה כי בלי הבורא יתברך אין אנו יכולים לעשות ולפעול כלום, והכוח של יום הושענא רבה הוא להרגיש זאת.

יש לומר כי מטעם זה מעיקר הדין אין צריך חמישה ערבות אלא די בבד אחד שיש בו עלה אחד אלא שכתבו הפוסקים (או"ח סימן תס"ד רמ"א סעיף ד') שמכוער הדבר לקחת כזו ערבה אלא יש לקחת ערבה עם

החליל של ניסוך המים ועוצמת אהבת ה' לעם ישראל

להסירו משם בכדי להכין את השיתין למזבח, אמר לו החרס שלא יסירו משם כיון שהוא מונח במקום ההוא משעה שאמר הקב"ה 'אנכי ה' אלוקיך' ורצו מי התהום להציף את העולם, ואם דוד המלך יסיר משם את החרס יחזור התהום לעלות ולהציף את כל העולם, אבל דוד המלך לא שם אל ליבו מכיון שהיה עסוק בבניית בית המקדש כראוי והסיר משם את החרס, ואכן התחילו מי התהום לעלות ולהציף את העולם, ואמר דוד המלך שאם יש מי שיודע כיצד ניתן לפתור את הדבר עליו לומר זאת ואם לא יאמר תרבוץ עליו קללה חמורה מאוד, ואחיתופל היה שם ולמד קל וחומר מ'השקאת סוטה' שמשום שלום בית של איש ואשתו אמרה תורה למחות את שם ה' על המים (מגדל ה.

הכנת ה'שיתין' שבמזבח על ידי דוד המלך

איתא בגמרא (סוכה מט. יושלמי פ"ד ה"ו) כי השיתין שהיו למזבח שבהם היו מנסכים את היין של הנסכים ואת המים של ניסוך המים היו מגיעים עד התהום, והקב"ה ברא אותם כבר בששת ימי בראשית כנרמז בפסוק 'בראשית' - ברא 'שית'.

עוד מבואר במדרש (ילקוט שמעוני תהלים רמז תמ"ט) שבשעת מתן תורה עמד התהום להציף את כל העולם דרך אותם שיתין ועל כן ניתנה בתוכם חתיכת חרס שיחזיק את מי התהום שלא יפרצו החוצה, וכאשר דוד המלך רצה לבנות את בית המקדש וחפר את היסודות לצורך כך, הגיע עד אותו חרס ורצה

ב. ובטעם הדבר שנוטלים חמישה ערבות, יש לומר שמכיון שעצם היום קשור לאברהם אבינו - שהוא הראשון במנין האושפיזין, ולדוד המלך - האחרון באושפיזין, אנו לוקחים עוד חמישה ערבות שהם מורים על חמשת האושפיזין האמצעיים לשלבם יחד עם אברהם ודוד, אבל במדרש יש טעמים אחרים לדבר, ואכמ"ל.

מקום ריק וחלול כדוגמת השיתין, ואנו חיים בעולם הזה ומקיימים מצוות באופן החוזר על עצמו כל העת, בלימוד התורה ובתפילות היום ובמעשים טובים לפי סדר היום ומעגל השנה, ומה התועלת בכך עבורנו ועבור הבריאיה כולה בכך שאנו שוב ושוב מתפללים את אותם התפילות ומקיימים את אותם המצוות בסדר החוזר על עצמו בתמידות? אלא הענין הוא כי כאשר יהודי מקיים תורה ומצוות בימי חייו כאן בעולם הרי הוא משפיע על כל ה'חלל הפנוי' של הבריאיה ומאיר בעולם את האור האלוקי, ובכך הופכים את ה'חלל' להיות 'חליל' ששר שירה לרבש"ע כי מתווסף בו האות 'י' שזה היהודי שמקיים תורה ומצוות בעולם, שזו היא עבודת בני ישראל להוסיף את ה'י' המורה על גילוי הבורא - בבריאיה, וכן נרמז הדבר בתיבת 'אור' כי כשנסיר את האות 'י' מ'אור' ייוותר 'אור', כי היהודי מגלה את האור האלוקי בחלל אור העולם, ותפקידו של היהודי הוא להפוך את ה'אור הפנוי' לחליל ומקום מואר באורו של הרבש"ע.

העמידה נגד כוח היצר הרע על ידי התבטלות מוחלטת לרבש"ע

ויש לומר שמשום כך פרק הגמרא העוסק בניסוך המים במסכת סוכה נקרא פרק 'החליל', ושמתחת בית השואבה נקראת במשנה בשם ה'חליל', והרע"ב פירש כי טעם הדבר הוא מפני שכלי החליל קולו נשמע יותר חזק משאר כלים (סוכה פ"ה מ"ב), אבל לפי

ג), קל וחומר למקרה כזה בו המים יכולים לכלות את כל היקום שמותר למחות את שם ה', ואכן הניחו שם חרס שכתוב עליו שם ה' והמים נחו מזעפם, ע"כ.

ויש להתבונן במעשה זה מדוע בשעת מתן תורה עמדו מי התהום להציף ולכלות את כל הבריאיה, וכן מדוע בזמן שדוד המלך עסק בהכנת היסודות של בית המקדש הציפו המים את העולם ולא יכלו להישאר במקומם.

ניסוך המים מורה על פעולת עבודה בני ישראל בחלל הבריאיה

ובביאור הענין יש לבאר תחילה את מהות השיתין של המזבח, שבעצם היותם חלולים הם מבטאים את מהות הבריאיה שהקב"ה ברא בששת ימי בראשית, שאז היקום כולו היה מקום 'חלל פנוי' וריק מתוכן רוחני, ובעבודת ניסוך המים לתוך השיתין מתבטאת עבודת בני ישראל בעולם, כי ניסוך המים היה באופן שהיו שואבים מים ממעין השילוח שנמצא בתחתית ההר מתחת לבית המקדש, והיו עולים ומטפסים על הר הבית עד שעולים במעלות העזרה ומשם היו מעלים את המים על גבי המזבח, ומנסכים אותם אל השיתין ששם הגיעו המים חזרה עד התהום, ולכאורה הדבר תמוה ביותר, מהו הענין לקחת מים מהתהום ולהעלותם אל מקום גבוה - השיתין, ומשם להחזירם אל התהום?

אלא בכך באה לידי ביטוי עבודת בני ישראל בעולם הזה, כי העולם הוא

בתוכו, מה שאין כן בשאר כלים שיש להם חשיבות בפני עצמם על כן מקבלים טומאה מגבם¹, וכן עבודתו של היהודי צריכה להיות כדוגמת כלי חרס שיבין ויפנים כי לו עצמו אין שום חשיבות אלא רק בתוכן הרוחני שיש בקרבו ובהתבטלות לרבש"ע.

לרבש"ע חשוב הקשר שלנו עימו יותר מכל דבר אחר

כאשר דוד המלך עסק בבנין בית המקדש אירע שוב החשש ממי התהום שיציפו את העולם, מכיון שבית המקדש הוא בדרגה גבוהה יותר מקבלת התורה, כי התורה והמצוות הם קיום רצונו של הקב"ה וגילוי האור האלוקי בבריאה, אבל בית המקדש מביא את הקשר הגדול של 'בין שדי יליך' ו'כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלוקיך' שלעתידי לבוא יהיה קשר ודביקות זו בהתגלות, וכאשר התחיל הגילוי של בית המקדש להתגלות בבריאה, התעורר עוד פעם כוח המים להחריב את העולם כיון שלכאורה אין זה לפי כבודו של הקב"ה לרדת ולהתאחד כל כך בקשר ודביקות עם בני ישראל.

והתשובה על כך הייתה מלימוד הקל וחומר שמותר למחות שמו של הקב"ה עבור 'שלום בית' של איש ואשתו קל וחומר עבור הצלת העולם, ובכך רצה הקב"ה ללמד אותנו כי בכדי להתקשר עימנו בקשר קרוב

המתבאר כאן יש לומר שהביאור הוא – כיון שזהו מטרת עבודת 'ניסוך המים' להורות על עבודת בני ישראל להשפיע על החלל הפנוי. ומשום כך נבראו השיתין כבר בששת ימי בראשית להראות כי עבודת בני ישראל היא להשפיע על החלל הפנוי שנברא בבריאת העולם ולהאיר בו את האור האלוקי, ובמתן תורה כל הבריאה קיבלה צורה חדשה כיון שעל ידי התורה יש את הכוח להאיר את האור האלוקי בבריאה ביתר שאת, ולעומת זאת התחדש כוחו של היצר גם כן באופן שיש עבודה וניסיונות על כל דבר וענין בעבודה ה'.

והדרך להתמודד מול כוח היצר הרע המתבטא במי התהום המתפרצים ועולים במטרה להציף את כל העולם – היא על ידי חרס המונח שם על המים, המורה על כוח השפלות וההתבטלות לרבש"ע שבאמצעות זה ניתן להינצל מכוחו של היצר הרע, כי המהות של חרס היא שהוא רק גוש עפר ואדמה ללא כל חשיבות.

ומטעם זה מבאר החידושי הרי"ם (שפת אמת

שלח תל"א) מדוע כלי חרס מקבל טומאה רק מתוכו ולא מגבו בשונה משאר כלים המקבלים טומאה מגבם – כיון שלכלי חרס אין שום חשיבות בפני עצמו אלא כל מהותו מתבטאת רק בתוכן שלו ובמה שיש

ג. ביאור זה מובא בשם הגר"ח מבריסק אבל כבר קדמו החידושי הרי"ם.

בינינו לרבש"ע כדוגמת 'איש ואשתו' ו'אשכול הכופר דודי לי בין שדי ילין' - במעלה יתרה מהקשר שיש בכל השנה.

גילוי אהבת הרבש"ע לכל יהודי ביום שמחת תורה

בדרך זו ניתן לבאר מדוע ביום שמחת תורה יש כמה דברים בהם אנו מקילים בהלכה באופן נדיר, כי בכל השנה אין עולים לתורה בקריאה שכבר קראו, ואפילו לילדים וקטנים אין מקילים בזה מפני חשש 'ברכה לבטלה', גם בכל ימות השנה אסור להוציא ספר תורה מארון הקודש אם לא מעוניינים לקרוא בו (א"ס סימן קל"ה סעיף י"ד) חוץ ממקרים מיוחדים ואופנים מסויימים בהם מתירים להוציא את הס"ת מן הארון קודש, ואילו ביום שמחת תורה אנו מוציאים את ספרי התורה מארון הקודש בכדי לרקוד עימם, וגם מעלים אנשים לתורה גם כאשר כבר גמרו לקרוא את הקריאה ולא חוששים לכבוד הספר תורה או לחשש ברכה לבטלה, כי בכך מתבטא בבחינה מסויימת מה שאמרו בגמרא 'ימחה שמי על המים' עבור הטלת שלום בין איש ואשתו, על כן בשמחת תורה לא חוששים לאסור את הדברים הללו בכדי לתת לכל יהודי את התחושה שיש לו קשר עם הרבש"ע ברמה הגבוהה ביותר שיש, וביום שמיני עצרת מתגלה הקשר המיוחד והנעלה הזה שיש בינינו לרבש"ע.

כל כך כדוגמת 'איש ואשתו' מותר למחות את שמו על המים, וכביכול הרבש"ע מוותר על כל העניינים הנעלמים והגבוהים שאינם שייכים לדרגתנו ולהשגתנו ומתייחד עמנו כפי היכולת שלנו להכיל ולהשיג, כי רצונו של הקב"ה שנהיה דבוקים בו בקשר אמיץ וחזק מאוד וזה חשוב לו יותר מכל.

עוצם האהבה והחיבור שלנו עם הרבש"ע המתגלה בשמיני עצרת

נמצא אם כן שכל קיום הבריאה כיום הוא מכוח אותו הקל וחומר, מכיון שהמים עמדו לשטוף ולהציף את כל היקום והדבר האחרון שעצר אותם היה מכוח הקל וחומר המורה לנו על עוצם אהבת הקב"ה לעמו ישראל, וזהו תכלית הבריאה ואל החיבור הזה אנו מחכים ומצפים שיתגלה לעתיד לבוא בתוקף גדול ובגילוי ממש.

ובכך ניתן להבין את ייחודו של יום שמיני עצרת ושמחת תורה, כי לאחר שבראש השנה המלכנו את הקב"ה על עצמנו ועל כל הבריאה כולה, וביום הכיפורים התעלנו מעל הבריאה והגענו לדביקות הגדולה ברבש"ע, מגיע אחר כך יום הושענא רבה - יום ערבה, שעניינו הוא להיות כחרס הנשבר לפני הקב"ה ולהתבטל אליו בתכלית הביטול ולהבין שאין לנו משל עצמנו כלום, ומכוח יום זה אנו נכנסים לשמיני עצרת ושמחת תורה, שאז מתגלה היחוד והקשר העצום

כוח הערבה בדורות הנמוכים מביא להתגלות היחוד ביום שמיני עצרת

בכוח ההתבטלות ביום הושענא רבה זוכים לגילוי הקשר לרבש"ע בשמיני עצרת

כן אמר להם הקב"ה שדוקא משום כך שהם מרגישים שפלים כל כך, והם רואים את המצב של בית שני כמה הוא רחוק מעוצמת הגילוי של הבית הראשון, משום זה עצמו הקב"ה מחזקם 'רוחי עומדת בקרבכם' וכו', כי כאשר האדם משפיל ומבטל את עצמו לרבש"ע, זוכה אח"כ לקשר ודיקיות נפלאה עם הרבש"ע.

ומשום כך מסיים הנביא שם "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר ה' צבקות, ובמקום הזה אתן שלום נאם ה' צבקות" (ס"ט), שבכוח ההתבטלות לרבש"ע יזכו ל'שלום' כדוגמת שלום בין 'איש לאשתו' האמור לעיל המורה על דרגת הקשר הגבוהה ביותר עם הרבש"ע. וזה הוא עבודת יום הושענא רבה - להתבטל לרבש"ע, ומכוח השפלות וההתבטלות זוכים אחר כך ביום שמיני עצרת לקרבת ה' עצומה בדרגה הגבוהה ביותר שאפשר בבחינת 'שיש עליך אלוֹקִיךָ כמשוש חתן על כלה'.

שייכות ענין הושענא רבה לדורות הנמוכים והשפלים יותר

השפת אמת בכמה מקומות (סוכות פרק ט' ע"מ ועוד) כותב כי ביום הושענא רבה יכולים גם בדורות השפלים לפעול את הגאולה השלימה, והכוח של הדורות הנמוכים לפעול הוא דוקא בידיעה שהם נמוכים ובשפל המצב ועם כל זה הבורא נמצא

הנביא חגי היה אחד מהנביאים שתיקנו את מצות ערבה ביום הושענא רבה, כמבואר ברש"י (סוכה נד. ד"ה יסוד נגלים) שחגי זכריה ומלאכי תיקנו את מצות ערבה, ובספר חגי מופיעה נבואה שנאמרה לחגי בחודש השביעי בעשרים ואחד בו - הוא יום הושענא רבה, ושם הקב"ה אומר לחגי הנביא לומר לאותם הזקנים שזכרו עוד את הבית הראשון וכאשר בנו את הבית השני נפלה רוחם בקרבם כיון שזכרו את עוצם ההתגלות שהיתה בבית ראשון וראו שהבית השני הוא בדרגה נמוכה יותר מהראשון, על כן למרות שכל עם ישראל באותו הדור שמחו מאוד בחנוכת בית המקדש השני אבל הם שזכרו את הבית הראשון היו עצובים, על כן אמר להם הקב"ה לחזק את רוחם: "מי בכם הנשאר אשר ראה את הבית הזה בכבודו הראשון ומה אתם רואים אתו עתה הלוא כמהו כאין בעיניכם. ועתה חזק זרבל נאם ה' וחזק יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול וחזק כל עם הארץ נאם ה' ועשו כי אני אתכם נאם ה' צבקות. את הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם ממצרים ורוחי עמדת בתוכם אל תיראו" (מגו ג' ג-ה).

ונבואה זו מתאימה ליום בו נאמרה - יום הושענא רבה, שהוא יום בו העבודה היא להשפיל עצמו ולהתבטל לרבש"ע, ועל

הירושלמי מכך שבבבל היו נוהגים להביא את הספר תורה לפני ה'ריש גלותא' לקרוא בו ואפילו שלא היה אדם גדול בתורה, ומיישב הירושלמי כי מכיון שה'ריש גלותא' היה מזרעו של דוד המלך על כן נהגו להביא לפניו את הספר תורה לקרוא בו.

ובפשטות כוונת הירושלמי לומר כי המנהג המשך עוד מזמן דוד המלך ואפילו כאשר ה'ריש גלותא' לא היה אדם גדול בתורה, אבל ניתן לבאר בדברי הירושלמי כי זרע בית דוד, היו הולכים בדרכו של דוד המלך שהייתה במידת השפלות וההתבטלות לגמרי לפני הרבש"ע, ומשום כך נוהג אצלם מנהג זה שמביאים את הספר תורה עד למקומם ואין צריכים להגיע אל הספר תורה, כי מי שמבטל עצמו לרבש"ע לגמרי ראוי הוא לכך שיביאו לפניו את הספר תורה, וכן ביום הושענא רבה - על ידי כוח ההתבטלות וההרגשה כי אין לנו משל עצמנו כלום אלא רק מההשפעה מלמעלה עלינו, זוכים ומגיעים ליום שמיני עצרת ושמחת תורה, ומקבלים את התורה עד למקום בו אנו נמצאים וזוכים לקשר חדש עם התורה בכל מקום ובכל מצב - על ידי ההתבטלות ועבודת הערבה שביום הושענא רבה.

ערבה מורה על הנחת רוח של הרבש"ע גם מאנשים נמוכים ושפלים

בזוהר (מ"ג דף פ"ה) איתא: כי הרוצה ללמוד תורה ואינו מוצא מי שילמדו ולומד

איתם ומכירים בכוחם לבקש ולפעול, ועל כן משיח יגיע לדורות נמוכים כאלו דוקא.

ודברים אלו אמר השפת אמת על דורו, כל שכן בדורות שלנו שהם נמוכים הרבה יותר בודאי שהעבודה של יום הושענא רבה שייכת אלינו, כי כאשר האדם יתבונן במצבו האישי ובמצב הדור כולו יכול לפעמים לקבל חלישות הדעת, כיון שבדורות הקודמים היו בעלי השגה ורוח הקודש שהיו דבוקים ברבש"ע באופן נעלה מאוד ואנו נמצאים בדרגות נמוכות הרבה יותר, וכאשר מגיעים לשפלות כזו שייכת נבואת חגי לדורות שראו את הבית הראשון והשוו בינו ובין הבית השני וראו שהבית השני לא מגיע לקצה הדרגה של הבית הראשון, אז נאמרה נבואת ה' לחגי - 'אתן שלום' ו'רוחי בקרבכם', שאז זוכים לקשר ודביקות ברבש"ע יותר מכל.

על ידי ההתבטלות לרבש"ע זוכים לקבל את התורה עד מקומנו הנמוך

איתא במשנה יומא (פ"ו מ"ה) שביום הכיפורים היה הכהן גדול קורא בתורה, והיו מוצאים עבורו את הספר תורה ומביאים לפניו בכדי לקרוא בו. ובירושלמי (יומא פ"ו ה"ב) מבאר בטעם הדבר שהיו מביאים את הספר תורה לכהן גדול, אף על פי שבכל מקום האדם צריך לבוא אל הספר תורה ולא מביאים את הספר תורה אליו - כי מכיון שהכהן גדול הוא גם גדול בתורה על כן מפני כבודו מביאים את הספר אליו, אבל מקשה

גדלים הערבי נחל, וככל שהשפלות וההתבטלות גדולה יותר – כך גם הערבי נחל גדולים יותר, כי ענין הערבה מורה על הנחת רוח שיש להקב"ה גם מאנשים נמוכים ושפלים המבטלים את עצמם איליו, וזה הוא עבודת יום ערבה – להתבטל בתכלית הביטול אל הרבש"ע ולהפנים כי אין לנו משל עצמנו כלום, ובכך לזכות לקרבת ה' הגדולה ולעשות לרבש"ע נחת רוח יתרה.

מעצמו ומגמגם בדבריו עושה בכך נחת רוח גדולה לרבש"ע, והקב"ה לוקח את הדברי תורה שלו ונוטע אותם בסמוך לנחל העליין הרוחני ונעשה מכך אילנות גדולות שהם – ערבי נחל, כמו שאמר הכתוב: "באהבתה תשגה תמיד" (משלי ה, יט) ע"כ. הרי שכוח הערבה נעשה מאותם שמשתוקקים ללמוד תורה ואינם יודעים כיצד לעשות זאת והם מגמגמים את התורה שהם רוצים ללמוד ומכך

סיום והעלאת ירח האיתנים בגילוי הקשר והיחוד ביום שמיני עצרת

אומות העולם, ופירוש הדברים הוא שרוח הטומאה של השבעים אומות נדבק גם בנו עד שהרבש"ע כביכול אינו יכול להנות מאותם הקרבנות, אבל ביום שמיני עצרת אחרי שהתנקינו מכל כוחות הטומאה של אומות העולם שדבקו בנו, הרבש"ע יכול להיות עמנו בקשר ולגלות לנו גילויי קשר וקרבה ולהנות ממנו לבד.

הקב"ה מייחס את מעשה המצוות אלינו ואנו מחזירים הכול אליו

במדרש סוף פרשת פנחס (מדרש רבה במדבר פכ"א כ"ה) על הפסוק 'עצרת תהיה לכם' (במדבר כט, לה) איתא: "תהיה לכם, מהו תהיה לכם אמר להם המועדים נאים לכם, שאל עובד כוכבים אחד את רבי עקיבא למה אתם עושים מועדות, לא כך אמר לכם הקדוש ברוך הוא (ישעיה א, יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי. אמר לו רבי עקיבא אילו אמר חדשי ומועדי שנאה נפשי היית אומר, לא אמר אלא חדשיכם ומועדיכם – בשביל אותן

בשמיני עצרת אנו נקיים מטומאת אומות העולם וראויים להתייחד עם הרבש"ע

כתבו חז"ל שבשמיני עצרת הקב"ה אומר לבני ישראל להביא קרבנות 'כדי שאהנה ממך' (סוכה נה), ורש"י (שם ד"ה ע"ה) מפרש שהקב"ה אומר לעם ישראל שמהשבעים פרים שהקריבו בחג הסוכות אין לו הנאה כיון שהם כנגד אומות העולם על כן צוה ה' על יום שמיני עצרת בכדי שיהנה מעם ישראל. ויש להבין לכאורה מדוע השבעים פרים אינם נחשבים הנאה לרבש"ע מעם ישראל, והרי עם ישראל הם אלו שהקריבו משל עצמם עבור הגויים ומדוע יום שמיני עצרת שונה בהנאה שיש בו לרבש"ע מישראל – יותר משאר ימי חול המועד של חג הסוכות.

אלא ביאור הדבר הוא, כי בימי חול המועד שהקריבו שבעים פרים אף על פי שהיו הפרים משלנו אבל הקרבנתם הייתה עבור

רק של הקב"ה חסר בשליחות שלנו, וכך היא דרכו של הקב"ה לתת לאדם לפעול במעשיו הטובים באופן שיחשוב כי הוא זה שמכוח עצמו הגיע לדרגות אלו ועשה ופעל את כל המעשים והדברים הרוחניים, אבל העבודה היא לדעת ולזכור כי באמת הכל מכוחו של הקב"ה.

ובכך מבאר את הפסוק 'ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו' (תהלים סג, יג) שהמפרשים מתקשים בביאור הפסוק כיון שהדברים פשוטים הם, שהקב"ה נותן שכר רק לפי מעשי האדם, אלא מבאר השפת אמת כי הקב"ה עושה כביכול המעשים הם של האדם עצמו, אפילו שבאמת הרבש"ע הוא זה שפעל ונתן את הכוח לקיים את התורה והמצוות. ובכך יתבאר דברי המדרש כי באמת המועדים שייכים להקב"ה ואנו מקשרים את כל המעשים אליו, אלא שהקב"ה אומר 'עצרת תהיה לכם' ונותן לנו את התחושה כאילו אנו עושים ופועלים, אבל אנו עם בני ישראל מעלים ומחזירים לרבש"ע את הכל, ואומרים 'מועדי ה' ואלה הם מועדי' וכו'.

העלאת עבודת ירח האיתנים לרבש"ע ביום שמיני עצרת

יום שמיני עצרת הוא הסיום של חודש תשרי שבו התעוררו בני ישראל להתקרב אל בוראם, החל מחודש אלול וראש השנה בו המלכנו את הבורא יתברך על כל העולמות כולם, ואחר כך ימי התשובה ויום הכיפורים

מועדות שעשה ירבעם שנאמר (מלכים א, יז) ויעש ירבעם חג בחדש השמיני בט"ו יום לחדש כחג אשר ביהודה, ויעל על המזבח אשר עשה בבית קל בחדש אשר בדא מליבו ויעש חג לבני ישראל ויעל על המזבח להקטיר, אבל המועדות האלו אינן בטלים לעולם ולא החדשים, למה שהן להקדוש ברוך הוא שנאמר (ויקרא כג) אלה מועדי ה', וכן (שם) אלה הם מועדי, וכן וידבר משה את מועדי ה', ולכך אין עתידים ליבטל ועליהם נאמר (תהלים קיא) סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר"עכ"ד.

ולכאורה דברי המדרש סותרים מתחילתם לסופם כי בתחילה אומר המדרש שהקב"ה אומר לישראל 'המועדים נאים לכם' משמע כי פעולת המועדים מתייחסת לישראל, ובהמשך מבאר המדרש בשם רבי עקיבא כי המועדים שייכים לרבש"ע.

ונראה לבאר על פי מה שכתב השפת אמת (כי תשא תל"א) כלל גדול בעבודת ה', שכל יהודי צריך לדעת שכל מעשיו ומצוותיו הם רק בכוחו של הקב"ה ואין הם שלו כלל, ומי שאינו חי עם הידיעה הזו הרי גם אם פועל גדולות ונפלאות בתורה ומצוות אין לזה את החשיבות הראויה, מכיון שכל פעולת המצוות שלנו היא רק כמו מעשה שליח שנשלחנו על ידי הקב"ה לקיים בעולם הזה את התורה ואת המצוות, ובהלכות שליחות נפסק שהשליחות צריכה לחזור אל המשלח (גיטין כד. ט"ז ע"א) סימן קמ"א סעיף א'), וכאשר חסר בהכרה כי כל מעשנו הם באמת

התורה בנסכי קרבנות חג הסוכות שרמוז בהם 'מים' (תענית ב').

וביום הושענא רבה אנו נוהגים מנהגים שכלל אין להם מקור בתורה, אלא הם מנהגים חדשים מדורות אחרונים יותר, כמו מצות ערבה שהיא תקנת נביאים, והמנהג להיות נעורים כליל הושענא רבה וכדומה שהונהגו בדורות אחרונים יותר.

וביאור הדבר הוא כי כאשר שני חברים מתקברים זה אל זה, ומכירים זה את רצונותיו של זה, הם אינם נצרכים להוראה מפורשת של החבר בכדי לקיים את רצונו אלא הם יודעים לבד מהו הרצון של החבר, כך עם ישראל בראש השנה מקבלים עליהם עול מלכות שמים ולקיים את כל הכתוב בתורה, ועל כן העיסוק בראש השנה הוא סביב 'ככתוב בתורתך', אבל ביום הכיפורים שבו אנו מתעלים לקרבת ה' ברמה גבוהה יותר ומגיעים להרגשה 'כי אנו עמיך ואתה אלוקינו אנו בניך ואתה אבינו אנו רעייתך ואתה דודינו' וכו' אנו כבר יכולים להגיע אל הרצון הפנימי יותר של התורה, ובחג הסוכות שבו 'הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך' (שיר השירים ד, ז) - מתגלה לנו יותר ויותר פנימיות הרצון האלוכי, וביום הושענא רבה אנו כבר מקיימים מעצמנו כמה וכמה דברים ועניינים שהם רצון הבורא, עד שבשמיני עצרת אנו נוהגים להוציא את הספרים מארון הקודש ורוקדים ושמים עם הרבש"ע ללא כל ציווי והוראה לעשות כך, כיון שביום הזה מתגלה הקשר הגבוה ביותר שלנו עם

שעוברים בכל שנה מתוך רגשי הלב באופן נעלה ביותר, ולאחריהם הימים שבינתיים וימי חג הסוכות שהיינו עסוקים עם הסוכה וארבעת המינים וההלל והשמחה וכו', וכשמגיע היום האחרון של שמיני עצרת נהיה הקשר והיחוד הגדול בין עם ישראל לרבש"ע ובו אומר לנו הקב"ה 'עצרת תהיה לכם' ומייחס אלינו את כל העבודה של חודש אלול ותשרי, אבל אנו עומדים לפני הרבש"ע ומחזירים את השליחות לבעליה, ואומרים להקב"ה שכל ההתקרבות ועבודת ההמלכה והתשובה והשמחה וכו' שעברו על כלל ישראל בירח האיתנים - מגיע ממנו יתברך, ובכך מתבטא פן נוסף ביחוד השלם וב'אתן שלום' של שמיני עצרת, שבו אנו מתקשרים ומתחברים אל הרבש"ע כ'איש ואשתו' ביחוד וקשר ברמה הגבוהה ביותר, ונעשה בכך שלום בין פמליא של מעלה לפמליא של מטה.

גילוי רצון ה' כפי עומק היחוד והקשר

בתפילות ראש השנה עסקנו בפסוקים של תורה ואמרנו 'ככתוב בתורתך' וכו', ואילו ביום הכיפורים ישנם חלקים בעבודת כהן גדול בבית המקדש שאנו פוסקים הלכה כפי השיטה שפסוקי התורה אינם כסדרם (יומא לב. רמז"ס ה' עמוד יוס הכיפורים פ"ג ה"ג) ובכך יש עשרה קידושים וחמש טבילות, ובחג הסוכות יש את מצוות ניסוך המים שאינו כתוב בתורה אלא הוא הלכה למשה מסיני וחז"ל מצאו רמז לכך בפסוקי

לשמיני עצרת, פרי לדיק שמיני עצרת אומ ל"ה) שענין זה שייך גם בשמיני עצרת בו אנו מבקשים על הגשמים, כי בשמיני עצרת שהוא יום הסיום והגמר של כל ירח האיתנים, שבו התקרבו לרבש"ע וכל כלל ישראל מתעלים כל כך, על כן מתגלה ביום הזה נקודת הקשר של הקב"ה לכל יהודי באשר הוא, ובאמת רק בכוחו של הרבש"ע אנו יכולים להגיע לעבודת הזמנים המרוממים ולכל רגשות ההלב שבהם, עם נקודת הקשר הפנימית ביותר המתעוררת בימים אלו, ולזכות להמשיך מהם אור וחיות אלוקי לכל המשך השנה.

הרבש"ע, על כן ברור לנו מהו רצון הבורא מאתנו באופן הפשוט ביותר, ולדרגה זו זוכים להגיע אחרי ההתבטלות ביום ערבה, כשמפנימים שאין לנו משל עצמנו כלום ואנו מחזירים את השליחות למשלח ויודעים כי הכל ממנו יתברך.

גדול יום הגשמים – מעלת יום שמיני עצרת

איתא בגמרא (מע"ט א.) גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה וכיום תחיית המתים, וכתבו הספרים הקדושים (עבודת ישראל

